

is közli és minden író műve után felsorolja a megjelent munkákat és tanulmányokat is. Nem tennék az első részbe az antológikus, valamint a szerző nélkül megjelent műveket, minthogy oda elméleti műveket szánt eredetileg a szerző. Felesleges az orosz írók betűrendes mutatója is, minthogy az egyes írókat úgyis felsorolta betűrendben megfelelő helyükön. Nem mindig következetes a bibliográfiai szögletes zárójel használata sem — bár azt bevezetésében a szerző maga is nem az előtte fekvő és leírt könyvből, hanem más forrásműből megállapított adatok jelölésére óhajta használni.

Mindez azonban nem jelentékeny s nem von le ennek a hatalmas adatgyűtésnek a jelentőségéből semmit. Hiszen tizenkét évtized óta, TOLDY FERENCNEK a Tudományos Gyűjteményben az orosz irodalomról közreadott tanulmányától kezdve regisztrálja anyagát s hozza felszínre azt a hatalmas orosz irodalmi áramlatot, mely nemcsak a magyar olvasóközönség kulturális fejlődésére, de a magyar irodalom kialakulására is döntő befolyással bírt.

Külön kiemeljük Kozocsnának a bibliográfiai irodalomban alkalmazott újítását, rendkívül gazdag, színes illusztrációs anyagát. 32 külön képes táblán mutatja be a fordított művek művészibbnél-művészibb boríték- és címlapjait, szövegrészleteket s ezzel megalapozza a bibliofil bibliográfiát. Kár, hogy az illusztrátorok nevét elhagyta. A második kiadás minden valószínűség szerint már ment lesz ezektől az említésre sem méltó, apró hibáktól.

SZEMZŐ PIROSKA.

Ideiglenes földrajzi térképfüzet a közép- és középfokú iskolák részére. Tervezte és szerkesztette: DR. IRMÉDI-MOLNÁR LÁSZLÓ és TOLNAY DEZSŐ. Kiadja: A Magyar Földrajzi Intézet r. t. Budapest, 1946. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 101.106/1946. V. K. M. III. sz. rendeletével segédeszközül engedélyezte. 22 térképlap. 31,5 cm. Ára 16.— Ft.

A jó kivitelben, izléses kiállításban, hatféle színnyomásban megjelent iskolai atlasz kiadása mutatja, hogy a Magyar Földrajzi Intézet most is hivatása magaslatán áll; úgy általános könyvészeti, mint kartográfiai szempontok tekintetbevételével mellett a legnagyobb elismerés illeti meg az atlasz előállításáért. A nagy kataklizma után s a nagy pusztulás ellenére is tökéletes papíron adta ki az atlaszt, holott nélkülözi a jó rajzeszközöket, a festéket, az üzemi kiadáshoz szükséges kellékeket és pénzt s így csak a legnagyobb megerőltetés mellett volt képes a többszínnyomatú térképnymáshoz szükséges apparátus üzembehelyezésére. Ismeretes, hogy a földrajztanítás hathatós segédeszköze az elengedhetetlenül fontos iskolai atlasz, amit a tanárok és tanulók már nagyon nélkülöztek. Egyrészt, mert a Budapesten lefolyt tűzvész és harcok alatt igen nagy mennyiségű térképanyag semmisült meg, másrészt a négyféle kiadású középfokú oktatáshoz használt atlaszt (a *Magy. Földr. Int.* CHOLNOKY atlaszát, az *All. Térk. Int.* KOGUTOVICZ atlaszát, a *Singer és Wolfner*, valamint a *Szent István-Társ.* kiadását) a közokt. min. használatból törölte s így szükségessé vált egy olyan szerkesztésű kiadás, ami megfelelően az általános iskolai nevelési szellemnek. Az általános iskolai tanterv csak most jelent meg, az új atlasz tehát csak ideiglenes lehetett, hogy fedezze az átmeneti tanévek szükségletét, vagyis amíg az új tanterv alapján felépülő új iskolai tankönyvek elkészülnek. Ha az új tankönyvek 1948 szeptember-re megjelennek, úgy az elkészítendő új és végleges iskolai atlaszt azokkal összhangba kell hozni, mert a tankönyvekben levő anyagnak az atlaszokban szerepelni kell. Számolni kell azzal, hogy az új atlaszokat meg is kell rajzolni, vagyis nyomda alá elő kell készíteni, majd

kinyomni, ami tehát legfeljebb 1949 szeptemberére fejeződhet be. — De ideiglenes az atlasz azért is, mert az új tanterv alapján készülő hármastagozatú atlasz új felépítésben és az új pedagógiai elveknek megfelelően készül majd el, szakítva minden régi eljárással. Új lesz felépítés, szerkezet, színezés, nyomdatechnika stb. szempontjából. Ideiglenes azért is, mert tekintettel kellett lennie a politikai helyzetre. Magyarország közigazgatási beosztásában is változások várhatók, sőt már történtek is, pl. Erd, Diósd és Tárkony Pest vm.-hez csatoltatott. Végleges atlaszok ezenkívül a béketárgyalások befejezése után, vagyis a belföldi és külföldi határvonalak rögzítése után készülhetnek.

Az előállítási nehézségek ellenére is az új földrajzi térképfüzet haladást jelent kartografiai tekintetben, míg az előző iskolai atlaszok állandóan abban a szellemben és modorban jelentek meg, ahogyan az 1895. évi felfogás és az akkor divatozó eljárás elindította. Ez alatt az 50 év alatt fejlődés nem volt, hanem a maradiság miatt inkább visszafejlődés mutatkozott. A fent említett haladás a földrajztudomány minden ágában teljes mértékben képzett és gyakorlott térképkészítő szerkesztőket, illetve tervezőket dicséri. Mindenekelőtt ki kell emelnünk a kitűnő csillagászati földrajzi oldalak tartalmasságát, ami jól, szépen és ötletesen van szemléltetve, valamint szövegszerűen is mindent tartalmaz, amire a középfokú oktatás során szükség van. Ennél többre a művelt nagyközönségnek sincs szüksége ebből a tárgykörből. Ugyanezt mondhatjuk a felfedezések kivonatos történeti adatainak a kontinensek mellett való elhelyezéséről. Előnyösen vannak tervezve a népi megoszlást mutató és a gazdaság-földrajzi melléktérképek, melyek mindjárt a kontinensek alatt, a kereten belül foglalnak helyet, hogy az áttekintést és a magyarázatot megkönnyítsék. A főtérképek teljesen tükrözik a jelenlegi helyzetet, vagyis országhatárok nélkül mutatják be a földrészeket, csupán a kis melléktérkép szemlélteti az utolsó rögzített politikai beosztás határvonalait, az 1935. évit. Ez a politikamentes atlasz tisztán földrajzi alapon tagolva mutatja Földünk felszínét, ami Európa esetében ma teljesen indokolt, de történetek határváltozások Kína, Japán, Szovjetország területén is és további változások várhatók főleg a gyarmatvilágban. Az egyöntetű szerkesztés nem tehetett kivételt a többi kontinens esetében sem a határokat illetően. Oktatás és használat szempontjából igen jól van megadva a térképeknél elsőrendű fontosságú méretarány, mert minden térképlapon jelezve van az 1 cm-nek megfelelő km-távolság; ez így sokkal jobb, mint más-más hosszúságú meghúzott vonalak km-távolságának megadása, amint több atlaszban látható. A hegyrajz oldalvilágítás feltételezésével készült, amennyiben a sötét szín a hegyek lejtősődését fejezi ki s minden szükséges helyen megadja a magassági pontot és számot. A névírást az árnyalt hegyrajz schol sem zavarja, mindenütt jól olvasható s a plasztikus rajzzal gondos összhangban látjuk a vízrajzot s a depressziók jelzését. Meg kell említenünk az atlasz szép rajzát, ami a gyakorlott, szakképzett térképrajzolók gondos munkája. A nyomda alá készült rajzokat JÄGER KÄROLY és KASS JÄNÖS készítették. A szerző által tervezett ízléses címlapul szolgáló borítéklapot pedig ROGÄN RÖBERT készítette el nyomda alá.

Ne keressük az atlaszban azokat a fizikai földrajzi elemeket, amiket a régi iskolai atlaszok ezeken kívül még tartalmaztak, legyünk tekintettel az atlasz ideiglenes jellegére és forgassuk örömmel, hálással, tudományos téren való újjáépítésünk e téren első jeles termékét.